

СУЧАСНІ ПРОЦЕСИ АБРАЗІЇ В МЕЖАХ ТЕРИТОРІЇ ПІВНІЧНО-ЗАХІДНОГО ПРИАЗОВ'Я

Інтенсивна господарська діяльність на територіях з розвитком екзогенних геологічних процесів (ЕГП) призводить до неминучих змін навколишнього середовища, що супроводжується техногенним навантаженням на природний перебіг процесів, особливо в місцях розташування потенційно небезпечних об'єктів. Незбалансована та безсистемна господарська діяльність створила реальні передумови для активного розвитку ЕГП, у першу чергу гравітаційних, серед яких найбільш руйнівними є зсуви, що на узбережжях морів та лиманів розвинені сумісно з абразією.

Абразія – це процес механічного руйнування гірських порід хвилями і течіями. Морське узбережжя зазнає природного переформування берегу у вигляді руйнування та переносу матеріалу, який обрушився, з утворенням акумулюючих форм, що зазнають постійних змін. Основні чинники, які обумовлюють переформування берегу – геолого-геоморфологічні (літолого-стратиграфічні комплекси порід, неотектоніка, сейсміка, морфологія берегу і пляжу, ЕГП), гідрометеорологічні (хвильовий, вітровий та рівневий режим моря) та господарська діяльність людини. Інтенсивність абразії, перш за все, обумовлена середньо- та багаторічною мінливістю штормів та рівня моря, часом дестабілізації схилів, а також властивостями порід, що складають берег[2, с.105-107].

Цей процес переважає у зонах сучасного тектонічного опускання узбережжя Чорного й Азовського морів (у межах Донецької, Запорізької, Миколаївської, Одеської та Херсонської областей). Довжина берегової лінії з розвитком абразії складає 2365,5 км. З них активізація зафіксована на ділянках,

загальною довжиною 1200,7 км, при цьому 196,6 км берегу ускладнені зсувами [1, с.145] (Рис.1).

Рис.1. Розташування ділянок II та III категорій з вивчення інтенсивності абразійного процесу на узбережжі Чорного та Азовського морів [1, с.146].

Активізація процесів абразії в Північно-Західному Приазов'ї пов'язана з інтенсивною господарською діяльністю (зарегулювання річкового стоку, нераціональне освоєння пляжної смуги, надмірне видобування піску з прибережних територій, порушення природного режиму міграції наносів). Ці чинники визначають швидкість руйнування берегів і дестабілізацію схилів. Швидкість розвитку абразії також залежить від ширини пляжу. Так, пляжі, що вужчі за 5,0 м, практично не захищають берег від руйнування; при ширині від 5 до 7 м швидкість руйнування зменшується до 10-15 м/рік, а при ширині пляжу 15 м абразія майже припиняється (крім періодів високобальних штормів). За даними багаторічних моніторингових спостережень на ділянках розвитку абразійного процесу на узбережжі Азовського моря зберігається тенденція до продовження активізації [3, с.155-156].

Руйнування узбережжя Азовського моря і лиманів, де відмічається сумісний прояв абразійної діяльності та активізації зсувів, відбувається:

– у Донецькій області абразія розвивається на узбережжі Азовського моря. Довжина берегової лінії з розвитком абразії становила 69,7 км, у межах забудови – 56,0 км, активізація процесу спостерігалась на ділянці, довжиною 30,5 км, швидкість абразії – 1,7 м/рік. Процес відділення дрібних зсувних блоків спостерігався і на ділянці Широкинській між селами Сопине-Бердянське та Широкине-Безіменне, Новоазовського району. В селах Бердянське, Самсонове, Обрив, Холодне активний абразійний процес призвів до відмиву присадибних територій. У зоні розвитку абразії знаходяться території 16 сіл, 2-х селищ м. Маріуполь, близько 70-ти дитячих оздоровчих центрів та баз відпочинку [1, с.145];

– у межах Запорізької області під впливом абразії інтенсивно розмивається корінний береговий схил Азовського моря. За даними багаторічних спостережень найбільш інтенсивно це відбувалось в Обитічній затоці біля сіл Степанівка-І і Миронівка, Якимівського району, на ділянці, довжиною 19 км, де швидкість абразії змінюється в інтервалі 0,5-2 м/рік. На ділянці берегового схилу від р. Лозоватка на схід до Орловської оздоровчої зони (Приморський район), що має довжину 10 км, швидкість абразії в середньому становить 0,5-1,0 м/рік. У зоні розвитку абразії знаходяться: Приморський елеватор, санаторій «Бердянськ», дитячий протитуберкульозний диспансер, 4 бази відпочинку [1, с.145].

Список використаної літератури та джерел

1. Аналітичний огляд стану техногенної та природної безпеки в Україні за 2015 рік [Електронний ресурс]//УкрНДІЦЗ. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: undicz.dsns.gov.ua/ua/Analitichniy-oglyad-stanu-tehnogenno.

2. Екологічна геологія: підручник/ За ред. д. г.-м. н. М. М. Коржнева. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2005. – 257 с.

3. Північно-Західне Приазов'я: геологія, геоморфологія, геолого-геоморфологічні процеси, геоекологічний стан: монографія/Л.М. Даценко, В.В. Молодиченко, О.В. Непша. –Мелітополь: Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2014. –308 с.